

Design uit Limburg

Liefhebbers van klassieke muziek weten het maar al te goed: een fraai geluid en een fraai uiterlijk gaan niet altijd samen. De Daluso luidspreker van ontwerper Ed Doggen lijkt twee gescheiden werelden te verenigen.

CYRIEL PLUIMAKERS

Over het formaat van aan te schaffen luidsprekers wordt in menig huwelijk flink wat afgevochten. Wat de een nog net vindt kunnen, wordt door de ander omschreven als een 'hondenhok' of, nog erger, 'lijkkist'. Maar wat tot voor kort voor onmogelijk werd gehouden, is inmiddels gerealiseerd door een Limburgse muzikliefhebber: luidsprekers van een serieuze omvang en met een designuiterlijk. Ze zijn slank, gemaakt van aluminium en kunnen in alle kleuren en prints - van marmer tot wrakhout - worden geleverd. Daluso heet het merk: een afkorting van 'Design Aluminium Soundsystems'.

Ontwerper Ed Doggen (*1960) woont in Echt en werkte zo'n twintig jaar bij autofabrikant NedCar als productietechnicus. Daar deed hij ervaring op met diverse materialen en verdiepte hij zich in de specifieke eigenschappen van aluminium. Een paar jaar geleden trok hij de stoute schoenen aan om verder te gaan als zelfstandig ondernemer. Hij besloot zijn opgedane materialenkennis te gaan gebruiken voor het professioneel ontwerpen en fabriceren van luidsprekers, iets wat tot op dat moment zijn hobby was geweest.

Zijn eerste set speakers bouwde hij toen hij 28 was. Vanaf het begin was hij op zoek naar onconventionele vormen: "Ik ontwierp een soort betonnen ei op een voet. Vanuit een binnenkant van piepschuim stortte ik het beton er als het ware overheen. Vervolgens boorde ik er gaten in en lepelde ik het piepschuim eruit om het scheidingsfilter en de *drivers* te plaatsen. De luidsprekers hadden elk een inhoud van acht liter en ze klonken subliem. Ik heb ze later aan een familielid verkocht, dat er nog steeds erg gelukkig mee is."

Het succes van zijn eerste ontwerp leidde tot meer experimenten: in 1989 bouwde hij zijn eer-

bijchrift....

ste luidspreker met een aluminium kast. "Aluminium geeft je als ontwerper een grote vrijheid van vorm. Als je bijvoorbeeld MDF gebruikt, waarmee de meeste luidsprekers worden gemaakt, zit je al snel vast aan een hoekig en volumineus uiterlijk. Daluso luidsprekers hebben een enigszins gebogen vorm en een kastdiepte van slechts 11,5 centimeter. En dat ook bij de grootste modellen", vertelt de fabrikant. "Bovendien heb je in een conventionele kast veel meer problemen met staande golven, die de muziekweergave vertroebelen. In mijn ontwerpen wordt dat door de 'organische' vorm al grotendeels vanzelf opgelost. Een luidspreker moet zoveel mogelijk rust in het geluidsbeeld brengen." De binnenkant van de Daluso's is voorzien van loodbituum om de laatste ongewenste resonanties het zwijgen op te leggen. Het scheidingsfilter, dat hoogwaardige componenten bevat, is *hard wired* en de interne bekabeling is van een uitstekende kwaliteit.

Stemmen

Ik start de test met de Daluso XL-modellen, die per paar voor 2.800 euro in de winkel staan. De Daluso XL bevat een coaxiale unit van het merk Seas, waarbij de hoge-tonenluidspreker is gecentreerd in de midden/laag-unit. Links en rechts van deze unit loopt aan de binnenkant van de luidspreker een pijp, die werkt als een reflexkanaal. Ontsierende basreflexpoorten hebben de Daluso's door deze elegante oplossing dus niet nodig. De behuizing is gemaakt van geëxtrudeerd aluminium: de wand van de luidspreker wordt aan één stuk uit een mal getrokken en is zes tot acht millimeter dik. Deze aluminiumbewerking laat Doggen door een extern bedrijf doen.

Aan de onderkant, onzichtbaar tussen de subtiel luidsprekervoeten, bevinden zich de aansluitingen voor de kabels. Het rendement van de luidspreker is met 87 dB van een redelijk niveau en de impedantie van 7 Ohm maakt hem gemakkelijk aan te sturen. Ook met niet al te zware versterkers en buizenbakjes kunnen de Daluso's goed uit de voeten. Met mijn Linn cd-speler en Dison voor-eindversterker kreeg ik hem - na een nachtje 'opwarmtijd' - meteen prima aan de praat.

De stem van Johannette Zomer komt prachtig 'los' van de luidsprekers en haar soms heftige uithalen in het Concerto delle donne (Ligia Digital Lidi 0202118-02) worden moeiteloos verwerkt. Wanneer ik aansluitend Catherine Bott in haar rol van Purcells Dido and Aeneas (Decca 475 7195) aan de Daluso's toevertrouw, sta ik echt perplex. Er zijn weinig luidsprekers - ook in deze prijsklasse - die op zo'n natuurlijke manier vocale muziek weergeven. Reden om maar meteen ook de nodige instrumentale muziek als *testcase* te gebruiken. Het sonore geluid van de cello van Mstislav Rostropovitsj in een sonate van Schubert zoemt dat het een lieve lust is en de vleugel van Benjamin Britten klinkt echt naar

Steinway (Decca 460 974-2). Ook de ruimtelijke weergave is absoluut indrukwekkend: zo zie je in het Concerto delle donne de ruimte van de Koepelkerk in Renswoude voor je, bij Dido and Aeneas de Walthamstow Assembly Hall en bij Schuberts 'Arpeggione'-sonate twee heren in een Londense studio.

Tot slot laat ik het Nederlands Blazers Ensemble optreden in Mozarts 'Gran partita' (NBE Live NBEC017) en nu bevinden we ons als het ware in de Amsterdamse Waalse Kerk, met zijn fraaie akoestiek. De ijle klank van de hobob's en het warme geluid van de klarinetten en bassethoorns vult de huiskamer. De contrabas van Wilmar de Visser staat echt achterin het geluidsbeeld.

Maatje groter

Niet alleen klassieke muziek valt goed in de smaak bij de Daluso's. Wat te denken van de bewegelijke stem van jazz-zangeres Cristina Zavalloni? De luidsprekers kunnen haar vocale acrobatiek moeiteloos aan, van het expressieve Idea tot de ballade Bastava quel cielo. Het hemelse klarinetgeluid van begeleider Gabriele Mirabassi zweeft prachtig los in de ruimte en het percussieve pianospel van Stefano de Boris is vol boventonen (Egea SCA 122). Ook met de nieuwe cd op Nonesuch van jazzgitarist Bill Frisell kan de Daluso XL uitstekend uit de voeten. De contrabas van Ron Carter klinkt lekker vet en de *cymbals* van Paul Motian gonzen door de ruimte (Nonesuch 79897). Het pianotrio van Hank Jones op de recente Chesky-sacd 'West of 5th' vormt een fraaie driehoek in het geluidsbeeld en de weergave van zijn subtiel toucher is echt van fluweel. Fraai is ook het volle geluid van de bas van Christian McBride (Chesky SACD 313).

Tot slot laat ik de Mingus Big Band optreden in de Birdland jazzclub in Tokio en dankzij de Daluso's zie je dit orkest in je huiskamer staan, met de saxofonisten vooraan, daarachter de trombonisten met de trompettisten op een verhoging achter hen. Pianist David Kikoski bevindt zich links in het geluidsbeeld. De live-ervaring die de Daluso's weten neer te zetten is indrukwekkend en het energieke geluid van deze bigband komt uitstekend uit de verf (Mingus Music/Sunnyside 3042).

Valt er aan de XL Daluso's nog iets te verbeteren? Jazeker, voor een meerprijs van 600 euro fabriceert Ed Doggen de XXL, die exact 17 centimeter langer is. De XXL bevat een weergever van extra lage tonen die de woofers van de coaxiale unit ondersteunt. Het positieve effect hiervan is onmiddellijk merkbaar. De muziekweergave krijgt niet alleen meer onderkant in het geluid, maar bezit ook meer 'body'. De ruimte die de XXL's neerzetten is echt een aantal

meters dieper. Ook de kleur van de instrumenten is nog natuurgetrouwer: de indrukwekkende celotoon van Mstislav Rostrovitsj krijgt zijn oorspronkelijke diepte en het lage register van Benjamin Britten's vleugel komt nu echt tot zijn recht. De contrabas in Mozarts 'Gran partita' komt nu werkelijk 'los' van de blazers.

Helemaal raak is het bij Ron Carters contrabas op de recente Nonesuch-cd met gitarist Bill Frisell en drummer Paul Motian: wat een lekker vette sound! En was mij bassist Kenny Davis bij de Mingus Big Band bij de XL nog niet zo opgevallen, bij de XXL staat hij er écht.

Stemmen verliezen bij de XXL hun laatste randje scherpte en of het nu sopraan Johannette Zomer of de vocaal acrobate Cristina Zavalloni is, de grootste Daluso's zorgen steeds voor een uitermate prettige muzikale weergave.

Conclusie

Het merk Daluso vormt een serieuze speler in het betere hifisegment. De muzikale weergave van deze luidsprekers is uitermate natuurgetrouw en niet gericht op effect. Naar Daluso's kun je uren luisteren zonder dat ze gaan irriteren. Het geluidsbeeld bezit een openheid en rust, die je eigenlijk meestal aantreft in een hogere prijsklasse.

Zowel de XL als de XXL zijn prima aan te sturen met elke versterkercombinatie uit het *mid range* segment. Het prijsverschil tussen beide uitvoeringen is volkomen gerechtvaardigd en voor 'slechts' 600 euro meer koop je écht een daadwerkelijke verbetering. En wat we nog bijna zouden vergeten: de Daluso XL en XXL zien er natuurlijk fantastisch uit. Misschien is dit het moment om uw partner te overtuigen van een paar nieuwe designluidsprekers, die ook nog eens uitermate muzikaal klinken! ◇

Daluso - Dutch Basic XL

afmetingen (bxhxd): 275x910x115 (200) mm
gewicht: 16 kg
prijs: € 2.800,- (per paar)

Daluso - Dutch Basic XXL

afmetingen (bxhxd): 275x1180x115 (200) mm
gewicht: 22 kg
prijs: € 3.400,- (per paar)

finishmogelijkheden:

- natureel gestraald aluminium (standaard)
- kleurlakken (evt. meerprijs)
- hout- en marmerprints (meerprijs)
- individuele wensen (meerprijs)

meer informatie: Ed Doggen, tel. 06-11354725,
e-mail: info@daluso.com, website: www.daluso.com